

ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД У ФОРМУВАННІ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Кутова О.М.

м. Київ, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України

Від педагогічної діяльності викладачів вузів залежить розвиток інтелектуального потенціалу держави, її конкурентоспроможність на світовому рівні. Тільки кваліфіковані кадри можуть надати конкурентні переваги в сучасному складному середовищі. Отже, роль освіти як системи, призначенням якої виступає передача і поширення знань, формування фахівців, конкурентних на ринку праці, зростає і водночас потребує удосконалення. Для забезпечення поставлених завдань необхідна перебудова традиційної системи навчання, впровадження дієвих форм підвищення педагогічної майстерності, використання в навчальному процесі ефективних педагогічних технологій. Таким чином, проблеми підвищення педагогічної майстерності науково-педагогічних працівників є актуальними.

До обґрунтування особливостей та закономірностей формування професійної майстерності звертають свої наукові зацікавлення В. Андрущенко, О. Дубасенюк, І. Зязюн, О. А. Кузьмінський, Отич, О. Пехота, І. Підласий, С. Сисоєва, М. Пащенко. Проблеми активізації пізнавальної діяльності в процесі навчання присвячені дослідження таких учених: Т. Алексеєнко, А. Алексюка, В. Лозової, О. Савченко, М. Мамутова, Г. Щукіної, О. Пометун, Л. Пироженко, О. Комар та ін. Актуальними для дослідження є публікації, які пов'язані з аналізом світового досвіду формування педагогічної майстерності викладача - одного із істотних джерел визначення сучасної стратегії у галузі вищої педагогічної освіти в Україні. Це, зокрема, праці Л. Пуховської, Г. Яворської, М. Фіцули та ін.

Метою статті є спроба окреслити головні шляхи вдосконалення професійної майстерності викладача вищого педагогічного навчального закладу.

Як зазначає М. Фіцула, з метою підвищення професійної майстерності викладачів у вищих навчальних закладах використовують різноманітні форми методичної роботи:

- а) науково-практичні конференції викладачів щодо проблем реалізації концепції неперервної професійної освіти, науково-методичних засад підготовки фахівців;
- б) загальні конференції педагогічних працівників вищої школи, де обговорюється стан навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі, на факультетах, а також перспективи розвитку фахових спеціальностей;

- в) засідання вченої ради закладу, на яких детально аналізують рівень професійної підготовки студентів, стан навчально-виховної роботи на факультетах, обговорюють та затверджують перспективний план роботи вищого навчального закладу за окремими проблемами (наприклад, науково-дослідна робота студентів, методична робота з викладачами та ін.), а також розглядають досвід роботи кафедр, факультетів щодо впровадження нових технологій навчання студентів;
- г) методичні семінари;
- г) виробничі наради, на яких ректорат інформує про стан навчально-виховної роботи, результати сесій або про необхідність вживання заходів щодо професійної підготовки студентів;
- д) засідання кафедр, на яких обговорюють результати роботи викладачів щодо вдосконалення навчально-виховної роботи зі студентами;
- е) інструктивно-методичні наради, які проводяться деканами факультетів;
- є) індивідуальна самоосвітня робота викладача вищої школи;
- ж) індивідуальні та групові консультації із завідувачами кафедр та викладачами з реалізації управлінських функцій або для надання конкретної методичної допомоги кафедрам з питань планування роботи, визначення змісту, форм наукової, організаційно-методичної роботи [6, с. 333].

Дійовими формами організації роботи з викладачами зарекомендували себе систематична консультативна допомога, демонстрація зразків педагогічної техніки, вправи-тренінги, лабораторні практикуми, майстер-класи, творчі групи педагогів. Педагогічна майстерність, як наголошує Б. Лихачов, виявляється у досконалому володінні педагогом методами й прийомами, усім арсеналом педагогічних умінь і навичок, які забезпечують практичне втілення педагогічного мистецтва у процес формування особистості [3, с. 203].

Структура педагогічної майстерності сучасного викладача вищого навчального закладу включає: професійну компетентність як систему необхідних знань, умінь і навичок, володіння сучасними технологіями і стратегіями розв'язання дидактичних проблем, презентабельність особистого досвіду, здатність до одержання і трансформації необхідної інформації тощо; готовність до творчої професійної діяльності: вмотивоване професійне самовизначення, здатність до рефлексії, досвід педагогічної роботи, професійна мобільність, наявність програми самовдосконалення тощо; педагогічні здібності: перцептивні, креативні, комунікативні, емоційно-регулятивні; особистісні якості, які проявляються в цілеспрямованості, толерантності, чесності, оптимізмі тощо; педагогічна техніка: мовлення, міміка, театралізація, організація педагогічної взаємодії, адекватне спілкування тощо. Таким чином, стверджує В. Орлов педагогічна майстерність викладача – це синтез особистісно-ділових якостей і властивостей особистості, що визначає високу ефективність педагогічного процесу [5, с. 12].

Системоутворюючу якість викладача складає гуманістична спрямованість. Вона є виявом ідеологічної платформи педагога, що

характеризує його ставлення до себе, оточуючої дійсності, студентів, колег та організації навчально-виховної діяльності. Гуманістична спрямованість акумулює інтереси, ідеали, цінності, моральні норми поведінки й діяльності викладача [2, с. 63].

Розкриття професійно-педагогічного потенціалу ґрунтується на потребі в самореалізації, свідомому пізнавальному інтересі й самоідентифікації. Як зазначає академік І.А. Зязюн, майстерність завжди розкривається в діяльності, причому в діяльності ефективній. Саме таке розуміння прийняте в педагогіці. Педагогічна майстерність виявляється в успішному розв'язанні різноманітних педагогічних завдань, високому рівні організованого навчально-виховного процесу, але суть її в тих якостях особистості вчителя, які породжують цю діяльність, забезпечують її успішність. Ці якості слід шукати не лише в уміннях, а й у тому сплаві властивостей особистості, її позиції, які й дають педагогові змогу діяти продуктивно і творчо [1, с. 29].

Отже, рівень педагогічної майстерності викладача вищого педагогічного навчального закладу є важливим чинником навчально-виховного процесу, він позначається на результатах навчання студентів, на формуванні їх як особистостей. У свою чергу, розвиток педагогічної майстерності викладача тісно корелює з його ставленням до себе, вимогами до своєї діяльності, особистісними якостями. Можна вивчити свій фаховий предмет, можна мати систему психолого-педагогічних знань, але це не забезпечить відповідної майстерності. Майстром стає той, хто прагне цього, хто працює, хто осмислює власну діяльність. Як зазначав А. Макаренко, майстерність вихователя не є якимось особливим мистецтвом ... але це спеціальність, якій треба вчити, як треба вчити лікаря його майстерності, як треба вчити музиканта [4, с. 229].

Література

1. Зязюн І.А. Педагогіка добра: ідеали і реалії: наук.-метод. посіб. / І.А. Зязюн. – К.: МАУП, 2000. 312 с.
2. Духовність особистості: методологія, теорія і практика: зб. наук. пр. / голов. ред. Г.П.Шевченко – Луганськ: СНУ ім. В. Даля, 2011. – Вип. 5 (46). – 213 с.
3. Лихачев Б.Т. Педагогіка: Курс лекцій: учеб. пособие для студ. педаг. учеб. заведений и слушателей ИПК и ФПК. – М.: Прометей, Юрайт, 1998. – 464 с.
4. Макаренко А.С. Деякі висновки з мого педагогічного досвіду / Твори в 7 т. – Т. 5. – М., 1958. – 215с.
5. Орлов В.Ф. Теоретичні та методичні основи розвитку педагогічної майстерності викладача мистецьких дисциплін / В.Ф. Орлов // Педагогічна майстерність викладача мистецьких дисциплін: навч.-метод. посіб. / [В.Ф. Орлов, О.О. Фурса, О.В. Баніт]. – К.: Едельвейс, 2012. – С. 7 – 71.
6. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / М. М. Фібула. – К.: «Академвидав», 2006. – 352 с.